

Commissie Auteursrecht

Advies aan de minister van Justitie over het door het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum verrichte onderzoek “Auteurscontractenrecht: naar een wettelijke regeling?”

12 april 2006

Inhoudsopgave

I.	Adviesaanvraag en werkwijze Commissie Auteursrecht	3
I.1.	Adviesaanvraag	3
I.2.	Werkwijze Commissie Auteursrecht	4
I.3.	Opbouw advies	4
II.	Algemene kanttekeningen bij het IVIR-rapport	6
III.	Bespreking concrete aanbevelingen van het IVIR-rapport	9
III.1.	Beperkte werkingssfeer	9
III.2.	In dubio pro auctore	9
III.3.	Specificeringsplicht	10
III.4.	Systeem art. 2 Aw en art. 9 Wnr	11
III.5.	Recht op een (billijke) vergoeding	13
III.6.	Disproportionaliteitsregel	14
III.7.	Verduidelijking art. 45d Aw	15
III.8.	Rekenschapsplicht van de exploitant	16
III.9.	Beëindiging licentie ingeval van faillissement van de exploitant	17
III.10.	Recht op herroeping wegens non-usus	17
III.11.	Bilaterale standaardcontracten gaan voor	18
III.12.	Internationaal privaatrecht	19
III.13.	Verruimde bevoegdheden tot handhaving in rechte door de exploitant	20
IV.	Aanvullende aanbevelingen wettelijke regeling auteurscontractenrecht	22
IV.1.	Ongeoorloofde contractsbepalingen	22
IV.2.	Overgangsrecht	22
V.	Samenvatting	23

Bijlage 1: Adviesaanvraag Minister van Justitie d.d. 3 januari 2005

I. Adviesaanvraag en werkwijze Commissie Auteursrecht

I.1. Adviesaanvraag

De minister van Justitie heeft de Commissie Auteursrecht bij brief van 3 januari 2005 verzocht zich uit te spreken over het door het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie verrichte onderzoek “Auteurscontractenrecht: naar een wettelijke regeling?” (hierna: het IVIR-rapport).

De onderzoekers, prof. mr. P.B. Hugenholtz en mw. mr. L.M.C.R. Guibault, constateren in het IVIR-rapport dat auteurs en artiesten voor de exploitatie van hun beschermde prestaties afhankelijk zijn van daarin gespecialiseerde ondernemingen zoals uitgevers, omroeporganisaties en fonogrammen- en filmproducenten. Mede ten gevolge van een toenemende mediaconcentratie verkeren de exploitanten van de beschermde prestaties steeds vaker in een machtspositie ten opzichte van auteurs en artiesten. De huidige Nederlandse wetgeving op het gebied van het auteursrecht en naburige rechten besteedt nauwelijks aandacht aan de contractuele relatie tussen auteurs en artiesten enerzijds en exploitanten van hun prestaties anderzijds. Als gevolg hiervan is doorgaans het commune overeenkomstenrecht van toepassing, waarbij de contractsvrijheid centraal staat. In de praktijk zou die contractsvrijheid vanwege de structurele economische ongelijkheid van contractspartijen regelmatig resulteren in eenzijdig opgestelde (standaard)contracten die voorzien in een verregaande rechtenverlening door auteurs en artiesten aan exploitanten zonder evenredige tegenprestatie. Om hieraan tegenwicht te bieden, bevelen de onderzoekers een nadere wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht aan ter bescherming van de belangen van auteurs en artiesten. Daartoe worden concrete aanbevelingen voor wetswijziging gedaan.

De minister van Justitie heeft naar aanleiding van het IVIR-rapport aan de Commissie Auteursrecht gevraagd of de wenselijkheid wordt onderschreven om de positie van auteurs en artiesten te versterken langs de lijnen van de aanbevelingen van het IVIR-rapport. De aanbevelingen die niet tot wetswijziging nopen, dat wil zeggen de aanbevelingen die betrekking hebben op flankerend beleid, zijn niet in de adviesaanvraag meegenomen. De adviesaanvraag is als bijlage aan het advies gehecht.

I.2. Werkwijze Commissie Auteursrecht

De Commissie Auteursrecht heeft in haar vergaderingen op 9 februari, 26 april, 12 mei, 1 juni en 28 september 2005 en 16 februari en 28 maart 2006 beraadslaagd over de adviesaanvraag.

De samenstelling van de Commissie Auteursrecht (hierna: de commissie) is als volgt: prof. mr. J.H. Spoor (voorzitter), mr. B.J. Drijber, prof. mr. E.J. Dommering, prof. mr. F.W. Grosheide, prof. mr. P.B. Hugenholtz, mr. N. van Lingen, prof. mr. K.J.M. Mortelmans (tot 1-september 2005), mr. E.J. Numann, mw. mr. J.A. Schaap en mr. D.W.F. Verkade. Prof. mr. K.J.M. Mortelmans heeft in verband met zijn benoeming tot Staatsraad per 1 september 2005 niet aan de beraadslagingen deelgenomen. Ook prof. mr. P.B. Hugenholtz, co-auteur van het IVIR-rapport, heeft niet aan de beraadslagingen deelgenomen. Wel heeft hij samen met mw. mr. L.M.C.R. Guibault, de andere auteur van het IVIR-rapport, tijdens één van de vergaderingen van de commissie een toelichting gegeven op de inhoud en strekking van het IVIR-rapport.

De commissie heeft kennis genomen van de commentaren van belanghebbende organisaties op het IVIR-rapport (voor zover die op de website van het Ministerie van Justitie zijn geplaatst¹ dan wel rechtstreeks aan de commissie zijn gezonden). De commissie heeft ook kennis genomen van het in 2005 verschenen proefschrift van B.J. Lenselink, De verlening van exploitatiebevoegdheden in het auteursrecht, dat eveneens commentaar op het IVIR-rapport bevat. Tot een systematische vergelijking van haar bevindingen met de voornoemde commentaren achtte de commissie zich in het licht van haar opdracht niet gehouden. Uit dit advies zal blijken in hoeverre de aanbevelingen van de commissie daarmee al dan niet convergeren.

I.3 Opbouw advies

Het advies van de commissie is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk II wordt een algemene reactie gegeven op de aanbeveling om in een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht te voorzien. Vervolgens worden in de hoofdstukken III en IV concrete voorstellen voor een wettelijke regeling besproken. In hoofdstuk III worden de voorstellen besproken die kunnen worden teruggevoerd op de aanbevelingen uit het IVIR-rapport. In hoofdstuk IV ontvouwt de commissie enige gedachten over een mogelijke wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht die niet op de aanbevelingen van het IVIR-rapport kunnen

¹ [Http://www.justitie.nl](http://www.justitie.nl), doorklikken op thema's, wetgeving, dossiers en auteurscontractenrecht.

worden teruggevoerd. In hoofdstuk V ten slotte geeft de commissie een samenvatting met aanbevelingen en conclusies van het advies. Aangegeven wordt hoe een eventuele wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht er op hoofdlijnen uit zou kunnen zien.

II Algemene kanttekeningen bij het IVIR-rapport

In het IVIR-rapport wordt een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht aanbevolen. Aanbevolen wordt de rechtenverlening door middel van overdracht of licentie in gevallen van twijfel binnen de grenzen van de redelijkheid en billijkheid ten faveure van de auteurs en artiesten uit te leggen. De omvang van de rechtenverlening zou steeds nauwkeurig en schriftelijk moeten worden gespecificeerd. Bij iedere exclusieve rechtenverlening zouden niet alleen reikwijdte, doel, duur, en geografische omvang moeten worden vermeld, maar ook een vergoeding. Deze specificeringsplicht zou niet in de weg moeten staan aan een rechtenverlening van toekomstige exploitatiewijzen. Auteurs en artiesten zouden alsdan aanspraak moeten kunnen maken op een aanvullende en billijke vergoeding. Verder wordt in het IVIR-rapport een zogenaamde bestsellerbepaling aanbevolen. Daarmee zouden auteurs en artiesten de rechter om een aanpassing van de exploitatieovereenkomst moeten kunnen verzoeken ingeval er sprake is van een wanverhouding tussen het succes van de exploitatie door de exploitant enerzijds en de honorering van de auteurs en artiesten anderzijds. Om hun aanspraken voortvloeiend uit het recht op een (billijke) vergoeding en de bestsellerbepaling te kunnen effectueren, zouden exploitanten ten minste één keer per jaar aan auteurs en artiesten rekenschap moeten afleggen van de gemaakte omzet dan wel winst. Ook zouden auteurs en artiesten een exclusieve rechtenverlening moeten kunnen beëindigen, wanneer exploitanten de auteurs- en nabuurrechtelijk beschermde prestaties niet (tijdig) exploiteren. De bestaande regeling van het filmrecht zou op onderdelen moeten worden verduidelijkt. Van de voornoemde regels van dwingend recht zou slechts in door representatieve organisaties van betrokken partijen in goed overleg gesloten bilaterale standaardovereenkomsten afgeweken mogen worden. Teneinde omzeiling van de voornoemde regels van dwingend recht te voorkomen, wordt ook nog een regel van internationaal privaatrecht aanbevolen die daaraan in de weg staat. Verder zouden auteurs en artiesten, tenzij anders overeengekomen, een wettelijk recht moeten bezitten op grond waarvan een exclusieve licentie wordt beëindigd ingeval van surseance van betaling of faillissement van de exploitant. Ten slotte wordt aanbevolen de handhavingsbevoegdheden van exploitanten aan wie een exclusieve licentie is verleend te verruimen.

De commissie spreekt haar waardering uit voor de inhoud van het rapport. Hoewel het rapport noodgedwongen een algemeen karakter draagt, omdat de onderzoekers niet in de gelegenheid waren om gedetailleerd onderzoek te doen naar de vigerende contractspraktijk, moet inderdaad worden geconstateerd dat auteurscontracten niet steeds voldoende evenwichtig zijn, en dat er daarom aanleiding kan bestaan om op dit terrein nadere wettelijke

regels te stellen. Een moeilijkheid die zich daarbij naar het oordeel van de Commissie evenwel voordoet is, dat het gebied waarop het rapport betrekking heeft breed en heterogeen is. Als gevolg daarvan is het de vraag of met de hiervoor op hoofdlijnen geschetste, door het rapport voorgestane wettelijke regeling wel steeds een als redelijk en billijk ervaren uitkomst kan worden bewerkstelligd. Er bestaat een grote variëteit aan makers en uitvoerende kunstenaars enerzijds en exploitanten anderzijds, en ook de mate waarin zij georganiseerd zijn en de daarmee doorgaans gepaard gaande onderhandelingsmacht loopt sterk uiteen. De verhoudingen tussen makers en uitvoerende kunstenaars ten opzichte van exploitanten verschillen niet alleen van sector tot sector maar ook daarbinnen. De commissie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het IVIR-rapport vooral betrekking heeft op de meer traditionele media – uitgeverij, fonogrammen- en filmindustrie, omroep en pers – in het algemeen en de positie van de auteur ten opzichte van de uitgever in het bijzonder. De commissie vraagt zich af of de daarop gebaseerde aanbevelingen voor een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht zich wel steeds lenen voor een bredere toepassing. Ook kunnen volgens de commissie veelal met de open normen uit het commune overeenkomstenrecht, neergelegd in Boek 3 en Boek 6 van het BW, in de meeste concreet voorliggende feitencomplexen wenselijke uitkomsten worden gerealiseerd. Voor het auteurscontractenrecht kan en moet het commune overeenkomstenrecht dan ook het vertrekpunt blijven vormen.

De vorenstaande opmerkingen laten naar het oordeel van de commissie onverlet dat in het IVIR-rapport terecht wordt opgemerkt dat er in de meer traditionele mediasectoren, in ieder geval op onderdelen, ongerechtvaardigde contractspraktijken voorkomen. Makers en uitvoerende kunstenaars zouden effectief beschermd moeten worden tegen een noodgedwongen overdracht van hun intellectuele eigendomsrechtelijke prestaties zonder dat daar een adequate wederprestatie tegenover staat. Tegelijkertijd moeten de ogen daarbij natuurlijk niet worden gesloten voor de economische realiteit. Naar sommige prestaties bestaat niet of nauwelijks marktvrage en de prijs die daarvoor mitsdien kan worden bedongen, zal dan ook laag of zelfs nihil zijn.

De commissie wijst er verder op dat ertegen gewaakt moet worden dat de bescherming van makers en uitvoerende kunstenaars onevenredig hoge administratieve lasten met zich meebrengt. Dat geldt temeer wanneer de tot bescherming strekkende regels, zoals in het IVIR-rapport, ook van toepassing zijn op situaties waar aan bescherming eigenlijk geen behoefte bestaat. Idealiter zou een eventueel wetsvoorstel auteurscontractenrecht dan ook alleen de probleemgebieden dienen te adresseren. De gestelde regels zouden derhalve behalve effectief ook efficiënt moeten zijn om al met al op een zo breed mogelijk draagvlak te kunnen bogen.

In aansluiting op de hiernavolgende bespreking van de voorstellen uit het IVIR-rapport, en het advies om een aantal daarvan over te nemen, adviseert de commissie daarom bepaalde, in exploitatieovereenkomsten wel voorkomende afspraken die volgens haar niet geoorloofd zijn met zoveel woorden te verbieden.

III. Aanbevelingen uit het IVIR-rapport voor een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht

III.1 Beperkte werkingssfeer

In het IVIR-rapport wordt aanbevolen om de wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht te beperken tot de relatie tussen auteurs en artiesten enerzijds en exploitanten anderzijds. De wettelijke regeling zou nadrukkelijk niet van toepassing moeten zijn op met collectieve beheersorganisaties gesloten overeenkomsten.

De commissie is van mening dat de werkingssfeer van een eventuele wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht zo nauwkeurig mogelijk moet worden afgebakend. De commissie meent dat de in het IVIR-rapport voorgestane afbakening aan de kant van de makers en uitvoerende kunstenaars alras te ruim is en aan de kant van de exploitanten niet zelden te eng is.

Wanneer een wettelijke regeling zou aanhaken bij makers en uitvoerende kunstenaars, zonder daarbij op enigerlei wijze nader te differentiëren, zouden bijvoorbeeld ook fictieve makers op de auteurscontractenrechtelijke bescherming aanspraak maken. Omdat zij door de bank genomen evenwel niet in een economisch ondergeschikte positie ten opzichte van exploitanten verkeren, bestaat op dit punt volgens de commissie aan een wettelijke regeling niet of nauwelijks behoefte.

Wanneer een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht, aan de overzijde, beperkt zou blijven tot exploitanten, dan mist de regeling en in het bijzonder het hieronder nader te bespreken systeem van art. 2 Aw en art. 9 Wnr – dat volgens de commissie behouden kan en moet blijven (zie nader de hoofdstukken III.2 tot en met III.4) – ten onrechte toepassing op bijvoorbeeld overeenkomsten met collectieve beheersorganisaties.

De commissie is van mening dat de werkingssfeer zich vanwege de, in het vorige hoofdstuk al genoemde, grote variëteit aan rechtsverhoudingen lastig in het algemeen laat afbakenen en geeft er daarom de voorkeur aan om de werkingssfeer steeds per aanbeveling – voor zover die naar het oordeel van de commissie navolging verdient – te bezien.

III.2 In dubio pro auctore

In het IVIR-rapport wordt aanbevolen om de rechtenverlening door auteurs en artiesten aan exploitanten, zowel in geval van overdracht als licentie, ingeval van twijfel

binnen de grenzen van de redelijkheid ten gunste van auteurs en artiesten uit te leggen. De regel “in dubio pro auctore” heeft reeds gehoor gevonden in de Nederlandse jurisprudentie die is gebaseerd op art. 2, tweede lid, Aw en art. 9 WNR alsmede de redelijkheid en billijkheid in het commune overeenkomstenrecht.

De commissie is van mening dat overname van de regel “in dubio pro auctore” niet nodig is, omdat de regel al besloten ligt in het systeem van art. 2, tweede lid, Aw en art. 9 Wnr dat behouden kan en moet blijven (zie hieronder nader ook wat de afbakening van de werkingssfeer betreft, hoofdstuk III.3 en in het bijzonder III.4). Ingevolge de Haviltex-jurisprudentie van de Hoge Raad komt het bij de uitleg van bepalingen in overeenkomsten aan op de zin die partijen daaraan in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs mochten toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten, waarbij een rol speelt tot welke maatschappelijke kringen partijen behoren en welke rechtskennis van zodanige partijen kan worden verwacht.² Vormt de regel “in dubio pro auctore” daarmee in de Haviltex-jurisprudentie van de Hoge Raad een relevant gezichtspunt, in het systeem van art. 2, tweede lid, Aw en art. 9 Wnr gaat het zelfs om een leidend beginsel bij de uitleg van contractsbepalingen.

III.3 Specificeringsplicht

In het IVIR-rapport wordt een specificeringsplicht aanbevolen aan de hand waarvan de reikwijdte van de rechtenverlening kan worden bepaald. Op grond van die plicht dient bij iedere overeenkomst tot overdracht en bij iedere exclusieve licentieverlening reikwijdte, doel, duur, en geografische omvang van de rechtenverlening nadrukkelijk schriftelijk te worden overeengekomen. Tot de specificeringsplicht behoort tevens de verplichting om bij iedere exploitatiewijze een vergoeding te vermelden. Volgens het IVIR-rapport staat de specificeringsplicht niet in de weg aan de overdracht en exclusieve licentieverlening van toekomstige exploitatiewijzen, waaraan in de praktijk grote behoefte bestaat. In dat geval heeft de auteur of artiest recht op een billijke vergoeding. De specificeringsplicht is van dwingend recht, zodat daarvan niet bij overeenkomst kan worden afgeweken. De sanctie op het niet naleven van de plicht is vernietigbaarheid, in te roepen door de auteur of artiest.

Volgens de commissie heeft de specificeringsplicht het voordeel van rechtszekerheid. Daarvoor moet naar het oordeel van de commissie evenwel een te hoge prijs worden betaald.

² HR 13 maart 1981, NJ 1981, 635 (Haviltex m nt CJHB) en HR 20 februari 2004, NJ 2005, 493 (Pensioenfonds DSM/Fox m nt C.E. du Perron).

De commissie wijst er allereerst op dat de specificeringsplicht tot hoge administratieve lasten aanleiding geeft. Daar komt nog bij dat op het niet nakomen van de specificeringsplicht de zware sanctie staat van vernietigbaarheid, in te roepen door de maker of uitvoerende kunstenaar. Die sanctie stelt de gehele overdracht of exclusieve licentie op losse schroeven. De commissie denkt dat die sanctie in de praktijk niet zelden disproportioneel of contraproductief zal zijn. Verder is de commissie er beducht voor dat de specificeringsplicht naar zijn aard in weg staat aan de overdracht of exclusieve licentiëring van toekomstige exploitatiewijzen terwijl daaraan in de praktijk grote behoefte bestaat. Tenslotte is de introductie van de specificeringsplicht volgens de commissie niet nodig, wanneer het systeem van art. 2, tweede lid, Aw en art. 9 Wnr behouden blijft, hetgeen naar het oordeel van de commissie tot aanbeveling strekt (zie hieronder nader hoofdstuk III.4). De introductie van een specificeringsplicht wordt dan ook ontraden.

Voor een nadere bespreking van het recht van makers en uitvoerende kunstenaars op een (billijke) vergoeding zij verwezen naar hoofdstuk III.5.

III.4 Systeem art. 2 Aw en art. 9 Wnr

Met de introductie van de specificeringsplicht zouden art. 2, tweede lid, Aw en art. 9 Wnr overbodig worden. Die artikelen – in het bijzonder de regel dat de overdracht alleen die bevoegdheden omvat, waarvan dit in de akte is vermeld of uit de aard of strekking van de titel noodzakelijk voortvloeit, waaraan in de literatuur en jurisprudentie niet in alle opzichten dezelfde betekenis wordt toegedicht – kunnen dan ook worden geschrapt, aldus het IVIR-rapport.

Zoals hiervoor in hoofdstuk III.3 aangegeven, heeft de commissie bedenkingen bij de specificeringsplicht. Het systeem van art. 2, tweede lid, Aw en art. 9 Wnr kan en dient naar het oordeel van de commissie behouden te blijven. Dat betekent dat de overdracht alleen die bevoegdheden omvat, waarvan dit in de akte is vermeld of uit de aard of strekking van de titel noodzakelijk voortvloeit. Het is waar dat over de betekenis van die regel in de literatuur en jurisprudentie uiteenlopende opvattingen bestaan.³ De bedoeling van de in 1912 bij amendement Drucker ingevoerde regel van art. 2, tweede lid, Aw – waarop in art. 9, vierde volzin, Wnr wordt voortgebouwd – is de bescherming van de maker tegen een al te

³ Daarover uitvoerig: B.J. Lenselink, De verlening van exploitatiebevoegdheden in het auteursrecht, Een rechtsvergelijkend onderzoek naar overdracht en licentieverlening in auteursrechtelijke exploitatieverhoudingen naar Nederlands, Duits en Amerikaans recht (diss. Utrecht), SDU: Den Haag 2005, blz. 449-465.

gemakkelijk en ondoordacht prijsgeven van zijn rechten. De overdracht dient dus in beginsel beperkt te worden uitgelegd. Of daarmee in die regel ook de doeloverdrachtsleer besloten ligt, op grond waarvan de overdracht beperkt zou zijn tot die exploitatiewijzen die partijen op het moment van contractsluiting voor ogen stonden (subjectieve interpretatie) dan wel normalerwijze, naar de verkeersopvattingen in een bepaalde sector, voor een bepaald werk als doel golden (objectieve interpretatie), is omstreden. De doeloverdrachtsleer zou in zowel de subjectieve als objectieve interpretatie, wanneer daaraan strikt de hand wordt gehouden, in de weg staan aan de overdracht van toekomstige bevoegdheden en dat valt slecht te rijmen met de in art. 2, eerste lid, Aw alsmede art. 9, tweede volzin, Wnr neergelegde regel dat het auteursrecht respectievelijk de naburige rechten *geheel* kunnen worden overgedragen.

De commissie meent dat art. 2, tweede lid, Aw en art. 9, vierde volzin, Wnr niet in de weg staan aan de overdracht van toekomstige exploitatiewijzen, waaraan in de praktijk – zoals ook in het IVIR-rapport terecht wordt aangegeven – grote behoefte bestaat. De commissie meent voorts dat bij de interpretatie van de regel, dat de overdracht alleen die bevoegdheden omvat waarvan dit in de akte is vermeld of uit de aard of strekking van de titel noodzakelijk voortvloeit, in een concreet geval zowel eerder genoemde subjectieve als objectieve elementen zouden moeten kunnen worden betrokken. Ingeval van twijfel dient ten faveure van de maker respectievelijk uitvoerende kunstenaar te worden beslist. Wetswijziging is daarvoor naar het oordeel van de commissie niet noodzakelijk.

Indachtig de aan het amendement Drucker ten grondslag liggende beschermingsgedachte geeft de commissie in overweging het systeem van art. 2, tweede lid, Aw en art. 9 Wnr ook van toepassing te laten zijn op een exclusieve licentieverlening, waarmee de facto een overdracht van rechten kan worden benaderd. Voor de Auteurswet is die regel nieuw. Voor de Wet op de naburige rechten geldt die regel blijkens art. 9, vijfde volzin, Wnr op dit moment voor iedere licentieverlening; dus ook voor een niet-exclusieve licentieverlening ofschoon bij die laatstgenoemde categorie aan een dergelijke ver strekkende en weinig praktische bescherming niet of nauwelijks behoefte bestaat. De commissie adviseert dan ook om art. 9, vijfde volzin, Wnr tot een exclusieve licentieverlening te beperken.

Volgens de commissie zouden slechts natuurlijke makers en uitvoerende kunstenaars (alsmede degenen die de rechten als erfgenamen dan wel legatarissen van de originele rechthebbenden hebben verkregen) rechtstreeks een beroep op het hiervoor geduide systeem van art. 2, tweede lid, Aw en art. 9, tweede tot en met vijfde volzin, Wnr moeten kunnen doen. Fictieve makers, fonogrammenproducenten, omroeporganisaties, filmproducenten en

hun rechtverkrijgenden zouden daarop niet direct aanspraak moeten kunnen maken. Dat laat onverlet dat van het systeem van art. 2, tweede lid, Aw en art. 9, tweede tot en met vijfde volzin, Wnr (via de open normen van het commune overeenkomstenrecht) reflexwerking kan uitgaan. De commissie acht de mogelijke reflexwerking onder omstandigheden ook wenselijk. Daarbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan een eenmansonderneming, waarbij de fictieve maker in economische zin gelijk kan worden gesteld aan een natuurlijke maker.

De commissie is van oordeel dat voor een overdracht van het auteursrecht van alle makers alsmede hun rechtverkrijgenden of de naburige rechten van uitvoerende kunstenaars, fonogrammen- en filmproducenten en omroeporganisaties alsmede hun rechtverkrijgenden altijd een akte is vereist. De commissie kan zich voorstellen dat het aktevereiste ook geldt bij een exclusieve licentieverlening. Dat is nieuw voor de Auteurswet. Een niet-exclusieve licentieverlening moet naar het oordeel van de commissie ook vormvrij kunnen geschieden. Dat is nieuw voor de Wet op de naburige rechten.

III.5 Recht op een (billijke) vergoeding

Tot de in het IVIR-rapport voorgestelde specificeringsplicht behoort tevens de verplichting om bij iedere exploitatiewijze een vergoeding te vermelden. Volgens het IVIR-rapport zou een algemeen recht op een billijke of proportionele vergoeding, zoals dat in Duitsland respectievelijk Frankrijk bestaat, een te grote inbreuk op de contractsvrijheid betekenen.

De commissie deelt de conclusie van het IVIR-rapport dat een algemeen recht op een billijke of proportionele vergoeding een te grote ingreep in de contractsvrijheid betekent. Zoals in hoofdstuk II is aangegeven, bestaat er een grote variëteit aan (natuurlijke) makers en uitvoerende kunstenaars. Zij verkeren lang niet allemaal in een ondergeschikte positie vis à vis de exploitant. In gevallen waarin dat wel het geval is, brengt dat nog niet noodzakelijkerwijs met zich mee dat een recht op een (niet in één keer afkoopbare) billijke vergoeding steeds gerechtvaardigd is.

De commissie is van mening dat het geen zin heeft om bij iedere exploitatiewijze een vergoeding te vermelden. Los van de daarmee gepaard gaande rompslomp, wordt een eventuele machtspositie van de exploitant ten opzichte van de maker en/of uitvoerende kunstenaar daardoor niet gecorrigeerd. De commissie is er dan ook beducht voor dat het recht op een vergoeding – die weliswaar niet in één keer kan worden afgekocht, maar wel op nul kan worden gesteld – in de praktijk nauwelijks enige meerwaarde zal hebben. De commissie

verwacht in ieder geval niet dat de plicht om bij elke verleende exploitatiewijze een vergoeding te vermelden, ertoe zal leiden dat contractspartijen met een ongelijksoortige onderhandelingspositie voortaan steeds een redelijke vergoeding overeenkomen. De commissie zoekt de in bepaalde gevallen noodzakelijke correctie daarom liever in de hieronder nader te bespreken disproportionaliteitsregel.

III.6 Disproportionaliteitsregel

In het IVIR-rapport wordt aanbevolen om in een disproportionaliteitsregel met een ruim toepassingsgebied te voorzien. Op grond van die dwingendrechtelijke regel kunnen auteurs en artiesten de rechter verzoeken om aanpassing van de exploitatieovereenkomst in situaties waarin sprake is van een wanverhouding tussen hun prestaties en die van de exploitant(en).

De commissie is van oordeel dat er, zeker bij gebreke van een algemeen recht op een billijke vergoeding, inderdaad behoefte bestaat aan een disproportionaliteitsregel zoals in het IVIR-rapport voorgesteld. Het toepassingsgebied van de disproportionaliteitsregel zou ruim moeten zijn. De regel zou zowel van toepassing moeten zijn op ontoereikende forfaitaire vergoedingen als op te kort schietende royaltyregelingen. De commissie denkt overigens dat er in de praktijk minder snel een succesvol beroep op de disproportionaliteitsregel kan worden gedaan bij royaltyregelingen dan bij forfaitaire vergoedingen.

De disproportionaliteitsregel zou in navolging van de Duitse Bestsellerparagraaf door makers en uitvoerende kunstenaars moeten kunnen worden ingeroepen, wanneer er in objectieve zin sprake is van een wanverhouding in de wederzijdse prestaties van de makers en uitvoerende kunstenaars aan de ene kant en exploitanten aan de andere kant. De commissie merkt op dat het moet gaan om een ernstige wanverhouding. Een exploitant moet kapitaalverstrekkers kunnen afbetalen, eigen investeringen kunnen terugverdienen en ook zelf winst kunnen maken, zonder dat daarin reeds een grond is gelegen dat door natuurlijke makers en uitvoerende kunstenaars een beroep op de disproportionaliteitsregel kan worden gedaan. Per slot van rekening komen ook de commerciële risico's voor rekening van de exploitant, die met de gemaakte winst veelal ook op andere investeringen geleden verliezen zal moeten compenseren. Om bestaansrecht te hebben naast art. 6:258 BW, moet de disproportionaliteitsregel anderzijds niet de eis stellen dat de ernstige wanverhouding in de prestaties niet voorzien was ten tijde van de contractsluiting. Zodoende kan worden voorkomen dat de disproportionaliteitsregel contractueel buiten werking wordt gesteld door (ook) op een kaskraker te anticiperen. De disproportionaliteitsregel is dus ook van toepassing

op overeenkomsten waarbij van meet af aan sprake is van een ernstige wanverhouding in de over en weer geleverde dan wel te leveren prestaties.

De commissie adviseert een beroep op de disproportionaliteitsregel aan makers en uitvoerende kunstenaars voor te behouden en daaraan verder de voorwaarde te verbinden dat het moet gaan om natuurlijke personen (vgl. de werkingssfeer van het systeem van art. 2 Aw en art. 9 Wnr). Exploitanten zouden in tegenstelling tot bedoelde makers en uitvoerende kunstenaars dus geen beroep op de disproportionaliteitsregel moeten kunnen doen. Zelfs een grote flop, het spiegelbeeld van de kaskraker, behoort nu eenmaal tot het ondernemingsrisico van de exploitant.

III.7 Verduidelijking van art. 45 d Aw

In het IVIR-rapport wordt aangegeven dat er aanleiding bestaat art. 45d Aw op twee punten te verduidelijken. In de eerste plaats zou moeten worden verduidelijkt dat het recht op een billijke vergoeding niet in één keer kan worden afgekocht. In de tweede plaats zou moeten worden verduidelijkt dat het recht op een billijke vergoeding slechts van toepassing is bij die rechten die op grond van art. 45d Aw worden vermoed te zijn overgedragen aan de filmproducent. Voor een schriftelijk aangegane overeenkomst (waarop het wettelijke vermoeden van overdracht ex art. 45d Aw niet ziet) zou de algemene door het IVIR-rapport voorgestelde regeling van het auteurscontractenrecht met inbegrip van de specificeringsplicht en het daarin besloten liggende recht op een (bij toekomstige exploitatiewijzen billijke) vergoeding moeten gelden.

De commissie is er beducht voor dat het introduceren van een ver strekkende bescherming van makers en uitvoerende kunstenaars de financieringsmodellen voor films onder druk zou kunnen zetten en zodoende wellicht zelfs een averechts effect zou kunnen sorteren. De commissie stelt, anders dan het IVIR-rapport, in de eerste plaats voor te verduidelijken dat het recht op een billijke vergoeding uit art. 45d Aw in één keer kan worden afgekocht. Voor de invoering van een niet in één keer afkoopbare vergoedingsaanspraak moet volgens de commissie eerst meer duidelijkheid worden verkregen over het rendement – de opbrengsten afgezet tegen de daarmee gepaard gaande kosten – alvorens zo'n regeling eventueel zou kunnen worden ingevoerd. Verder moet er ook rekening mee gehouden worden dat voor een filmproductie veelal een productiemaatschappij wordt opgezet die na de totstandbrenging van de film wordt geliquideerd, wat een aanspraak jegens de producent op aanvullende vergoedingen tot een lege huls zou kunnen maken. Overigens laat het feit dat de

vergoeding in één keer kan worden afgekocht onverlet dat de initiële vergoeding te allen tijde billijk dient te zijn, mede in aanmerking nemende welk resultaat redelijkerwijze van de film kan worden verwacht.

De commissie stelt in de tweede plaats voor te verduidelijken, dat het recht op een billijke vergoeding niet alleen geldt bij de rechten die op grond van art. 45d Aw vermoed worden te zijn overgedragen, maar ook bij schriftelijk aangegane overeenkomsten.

Tot besluit merkt de commissie op dat het in art. 45d Aw voorziene recht op een billijke vergoeding een beroep op de disproportionaliteitsregel onverlet moet laten.

III.8 Rekenschapsplicht van de exploitant

In het IVIR-rapport wordt voorgesteld om in de wet een “rekenschapsplicht” voor de exploitant op te nemen. De exploitant zou ten minste één keer per jaar schriftelijk aan de auteur of artiest de bruto omzet c.q. de netto winst moeten melden, zodat zij hun wettelijke aanspraken, waaronder het door het IVIR-rapport voorgestane recht op een (billijke) vergoeding en de disproportionaliteitsregel, kunnen verwezenlijken.

De commissie heeft bedenkingen bij een wettelijke rekenplicht voor de exploitant. Het voorstel brengt jaarlijks terugkerende administratieve lasten met zich mee, terwijl aan het afleggen van verantwoording bij exploitanten noch makers en uitvoerende kunstenaars steeds behoefte bestaat. In gevallen waarin daaraan wel behoefte bestaat, worden volgens de commissie doorgaans op maat gesneden afspraken gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met de omvang van de door makers en uitvoerende kunstenaars geleverde bijdragen en de afgesproken vergoeding. Wanneer een contractuele rekenplicht ontbreekt, kan de maker respectievelijk uitvoerende kunstenaar naar geldend recht voor de verwezenlijking van zijn aanspraken via de rechter (in kort geding) alsnog de benodigde informatie verkrijgen. Art. 150 Rv geeft de rechter de bevoegdheid om de bewijslast naar redelijkheid en billijkheid te verdelen. Op grond van art. 22 Rv kan de rechter de exploitant bevelen op de zaak betrekking hebbende bescheiden – waaronder zijn boekhouding, waarvan de in het IVIR-rapport voorgestelde rekenplicht feitelijk een uitvloeisel is – over te leggen. Tegen die achtergrond is de commissie geen voorstander van een speciale wettelijke regeling.

III.9 Beëindiging licentie in geval van faillissement van de exploitant

In het IVIR-rapport wordt aanbevolen in een bepaling te voorzien op grond waarvan een exclusieve licentie, tenzij (schriftelijk) anders overeengekomen, wordt beëindigd ingeval van faillissement of surseance van betaling van de exploitant. Hierbij spelen moreelrechtelijke motieven een belangrijke rol. Voor auteurs en artiesten is de kwaliteit van de exploitant van groot belang. De rol van de exploitant is mitsdien niet zonder meer inwisselbaar.

De commissie merkt allereerst op dat moet worden onderscheiden tussen faillissement en surseance van betaling van de exploitant. In het laatstgenoemde geval zou een beëindiging van een exclusieve licentie in ieder geval niet van rechtswege moeten plaatsvinden, omdat het idee dat aan de surseance van betaling ten grondslag ligt, is dat een doorstart moet kunnen worden gemaakt. Wanneer exclusieve licenties van rechtswege worden beëindigd in geval van surseance van betaling komt zo'n doorstart van de exploitant op losse schroeven te staan.

De commissie is van mening dat aan de in het IVIR-rapport voorgestelde bepaling, zelfs wanneer die beperkt blijft tot de beëindiging van rechtswege van een exclusieve licentie ingeval van faillissement, geen behoefte bestaat. Naar geldend recht kan in exploitatie-overeenkomsten, wanneer makers en uitvoerende kunstenaars enerzijds en exploitanten anderzijds daaraan behoefte hebben, al overeengekomen worden dat een exclusieve licentie wordt beëindigd ingeval van faillissement. Mocht de wetgever evenwel van mening zijn dat een wettelijke regeling – zoals in het IVIR-rapport voorgesteld – tot aanbeveling strekt, dan zou kunnen worden overwogen om in navolging van het Duitse recht te bepalen dat de makers en uitvoerende kunstenaars zich niet kunnen verzetten tegen de voortzetting van de licentie wanneer de onderneming van een failliete exploitant geheel of gedeeltelijk wordt overgenomen door een andere exploitant.

III.10 Recht op herroeping wegens non-usus

In het IVIR-rapport wordt voorgesteld een wettelijk recht op herroeping van rechtenverlening door middel van overdracht dan wel licentie te creëren in geval van non-usus. Zo'n regeling zou geen specifieke termijn van non-usus moeten bepalen, omdat de diverse mediasectoren daarvoor onderling te zeer verschillen. Het recht op herroeping ontstaat, wanneer de exploitant binnen een redelijke termijn na de rechtenverlening c.q. de laatste exploitatie van het werk of de uitvoering, de prestaties niet (langer) in voldoende mate exploiteert. Herroeping zou in en buiten rechte, door een schriftelijke wilsverklaring aan het

adres van de exploitant/wederpartij, haar beslag moeten kunnen krijgen. Het herroepingsrecht zou, tot besluit, van dwingend recht moeten zijn.

De commissie adviseert overeenkomstig het IVIR-rapport in de wet vast te leggen dat een overeenkomst waarbij het auteursrecht van de maker en de naburige rechten van de uitvoerende kunstenaar worden overgedragen dan wel in exclusieve licentie gegeven, moet kunnen worden ontbonden wanneer de exploitant binnen een redelijke termijn na de rechtenverlening c.q. de laatste exploitatie van het werk of de uitvoering, de prestaties niet of niet langer in voldoende mate exploiteert. De ontbindingsbevoegdheid zou aan natuurlijke personen kunnen worden voorbehouden (vgl. de werkingssfeer van het systeem van art. 2 Aw en art. 9 Wnr alsmede de disproportionaliteitsregel).

De bevoegdheid tot ontbinding zou naar het oordeel van de commissie eerst moeten ontstaan, nadat de maker en/of uitvoerende kunstenaar aan degene aan wie de rechten zijn verleend schriftelijk een redelijke termijn heeft gegund het recht uit te oefenen en die uitoefening binnen deze termijn uitblijft. Naar het oordeel van de commissie bestaat er geen bevoegdheid, wanneer het aan de maker of uitvoerende kunstenaar valt toe te rekenen dat de rechten niet binnen de voornoemde redelijke termijnen (konden) worden uitgeoefend. De maker en uitvoerende kunstenaar zouden volgens de commissie evenmin bevoegd moeten zijn de overeenkomst te ontbinden als hun prestaties niet zelfstandig kunnen worden geëxploiteerd; in dat geval missen zij een redelijk belang. De commissie is het met het IVIR-rapport eens dat ontbinding zowel in als buiten rechte, door een schriftelijke wilsverklaring aan het adres van de exploitant/wederpartij, haar beslag moeten kunnen krijgen alsook dat het recht op ontbinding van dwingend recht moet zijn. Volledigheidshalve merkt de commissie, ten slotte, nog op dat een eventuele ontbinding geen terugwerkende kracht heeft.

III.11 Bilaterale standaardcontracten gaan voor

Teneinde het totstandkomen van bilateraal ondersteunde standaardcontracten zoveel mogelijk te bevorderen en het subsidiaire karakter van een wettelijke regeling te benadrukken, zouden de voorgestelde regels van dwingendrechtelijke wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht niet moeten gelden voor standaardcontracten of -regelingen die door representatieve organisaties van betrokken partijen in goed overleg tot stand zijn gebracht, aldus het IVIR-rapport.

De commissie is van oordeel dat de aanbeveling dat bilaterale, door representatieve organisaties gesloten standaardovereenkomsten voorgaan, een logisch en passend sluitstuk is

op de in het IVIR-rapport voorgestelde ver strekkende regeling van dwingend auteurscontractenrecht. De commissie onderschrijft eveneens het belang van standaardovereenkomsten. Dat neemt niet weg dat de commissie van mening is dat van een eventuele wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht, zoals die door de commissie wordt voorgestaan, niet bij overeenkomst zou moeten kunnen worden afgeweken; zelfs niet wanneer sprake is van een bilaterale, door representatieve organisaties gesloten standaardovereenkomst. De organisaties die de belangen van makers en uitvoerende kunstenaars vertegenwoordigen richten zich naar hun aard op het belang van de door hun vertegenwoordigde groep en dat belang loopt niet noodzakelijkerwijs parallel aan het belang van individuele makers en uitvoerende kunstenaars. Het systeem van art. 2 Aw en art. 9 Wnr, de disproportionaliteitsregel en de bevoegdheid tot ontbinding wegens non-usus moeten derhalve van dwingend recht zijn. Ook van het hieronder door de commissie in overweging gegeven verbod van bepaalde bedingen zou niet bij (standaard)overeenkomst afgeweken moeten kunnen worden.

III.12 Internationaal privaatrecht

In het IVIR-rapport wordt in overweging gegeven om een bijzondere regel van internationaal privaatrecht in de wet op te nemen, waarmee kan worden voorkomen dat de wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht – voor zover daarvan niet bij overeenkomst kan worden afgeweken – kan worden ontdoken door buitenlands recht van toepassing te verklaren.

De commissie is van oordeel dat de rechtspositie van makers en uitvoerende kunstenaars niet zonder meer kan worden gelijkgeschakeld met die van consumenten, waaraan de bijzondere regel van conflictenrecht is ontleend. Zoals hiervoor in hoofdstuk III.1 al is aangegeven, vormen makers en uitvoerende kunstenaars een verre van homogene groep. Niet alle makers en uitvoerende kunstenaars verkeren in een ondergeschikte positie ten opzichte van de exploitant. Maar ook in gevallen waarin de exploitant wel degelijk over een sterkere economische positie beschikt, bestaat aan de in het IVIR-rapport voorgestelde internationaal privaatrechtelijke regel naar het oordeel van de commissie niet altijd behoefte. Rechtskeuze is niet per definitie ongunstig voor makers en/of uitvoerende kunstenaars; laat staan dat daarmee misbruik door de exploitant gegeven zou zijn.

De commissie merkt verder op dat zuiver nationale verhoudingen steeds minder voorkomen. De commissie is er beducht voor dat de voorgestelde regel van conflictenrecht tot

een cumulatie van toepasselijke rechtsstelsels leidt, waardoor het voor alle betrokken makers, uitvoerende kunstenaars en exploitanten nodeloos ingewikkeld wordt. De commissie vraagt zich verder af of Nederlandse makers en uitvoerende kunstenaars niet uit de markt worden geprijsd door de door het IVIR in overweging gegeven bepaling. De commissie is dan ook van mening dat een bijzondere regel van internationaal privaatrecht, zoals in het IVIR-rapport wordt voorgestaan – geen aanbeveling verdient. Overigens denkt de commissie dat het internationaal privaatrecht zelf reeds voldoende correctiemechanismen (zoals het leerstuk van de openbare orde en het daaraan spiegelbeeldige leerstuk van de voorrangregels) biedt.

III.13 Verruimde bevoegdheden tot handhaving in rechte door de exploitant

In het IVIR-rapport wordt voorgesteld om de handhavingsbevoegdheden van de exploitant aan wie een exclusieve licentie is verleend te verruimen. Hij zou zelfstandig moeten kunnen beschikken over de bevoegdheden neergelegd in art. 27a Aw (bevoegdheid tot het vorderen van schadevergoeding en winstafdracht) en art. 28 Aw (bevoegdheid tot het vorderen van afgifte van inbreukmakende roerende zaken en met inbreuk verdiende gelden) en de nabuurrechtelijke equivalenten daarvan. Verwacht wordt dat exploitanten die a priori zijn verzekerd van die wettelijke bevoegdheden, minder behoefte hebben aan overdracht van auteursrecht op werken van letterkunde, wetenschap of kunst respectievelijk op uitvoeringen en in de praktijk mitsdien zullen volstaan met een (al dan niet exclusieve) licentie.

De commissie is van oordeel dat er in de praktijk geen behoefte bestaat aan een verruimde bevoegdheid tot handhaving, omdat in de overeenkomsten waarbij makers en uitvoerende kunstenaars aan exploitanten een exclusieve licentie verlenen zo nodig ook een procesvolmacht voor de handhaving van de intellectuele eigendomsrechten wordt overeengekomen. De commissie onderschrijft evenmin de gedachte dat er minder rechten zouden worden overgedragen aan de exploitant, wanneer zijn handhavingsbevoegdheden worden verruimd. In de praktijk wordt de overdracht dikwijls op andere gronden overeengekomen dan om een eenvoudige bestrijding van inbreuk op het auteursrecht en de naburige rechten mogelijk te maken. Daarmee ontvalt iedere auteurscontractenrechtelijke grondslag aan de aanbeveling.

Discussies over een eventuele verruiming van de handhavingsbevoegdheden van licentienemers moeten naar het oordeel van de commissie worden gevoerd in hun eigen specifieke context, te weten: in het kader van de omzetting van de Handhavingsrichtlijn. Dat geldt temeer daar een eventuele verruiming van de handhavingsbevoegdheden van

exploitanten/licentienemers op het gebied van het auteursrecht en de naburige rechten, meteen de vraag doet rijzen of dan niet meteen in een vergelijkbare verruiming van de handhavingsbevoegdheden van exploitanten/licentienemers van andere intellectuele eigendomsrechten moet worden voorzien.

IV Aanvullende aanbevelingen wettelijke regeling auteurscontractenrecht

IV.1. Ongeoorloofde contractsbepalingen

De commissie merkt op dat in het IVIR-rapport geen concrete voorbeelden worden gegeven van contractsbepalingen die de bestaande, als “ongerechtvaardigde handelspraktijken” gekwalificeerde situatie illustreren. De onderzoekers beschikten weliswaar over exploitatieovereenkomsten, maar het stond hun niet vrij om daaruit te citeren. Het is de commissie evenwel uit eigen ervaring bekend dat in exploitatieovereenkomsten inderdaad bepalingen voorkomen die volgens haar niet geoorloofd zouden moeten zijn. Daartoe behoort in de eerste plaats de bepaling waarbij alle rechten van de maker dan wel uitvoerende kunstenaar worden overgedragen aan de exploitant zonder dat daartegen een plicht van de exploitant staat de rechten uit te baten en zonder de mogelijkheid dat de rechten wegens non-usus terugkeren naar de maker of uitvoerende kunstenaar. In de tweede plaats behoort daartoe de bepaling waarbij royalty's zijn gebaseerd op bruto-bedragen waarop onbeperkt aftrekposten zoals promotiekosten en dergelijke in mindering kunnen worden gebracht, met het gevolg dat veelal netto niets wordt uitgekeerd. In de derde plaats kan volgens de commissie worden gedacht aan de in platencontracten wel voorkomende verplichte winkelnering bij een bepaalde, aan de exploitant gelieerde, muziekuitgever. In de vierde plaats, ten slotte, denkt de commissie aan contractsbepalingen met onredelijk lange, soms zelfs levenslange opties. De commissie geeft in overweging om al deze contractsbepalingen, daargelaten de exacte vorm (nietig of vernietigbaar) waarin dat zou moeten worden gegoten, met zoveel woorden te verbieden.

IV.2. Overgangsrecht

De commissie adviseert om in een eventuele wettelijke regeling ook het overgangsrecht te regelen. De disproportionaliteitsregel, de bevoegdheid tot ontbinding wegens non-usus en het verbod van bepaalde bedingen zouden volgens de commissie onmiddellijke werking moeten hebben. De verduidelijking c.q. aanpassing van het systeem van art. 2 Aw en art. 9 Wnr alsmede de verduidelijking van art. 45d Aw zouden vóór de inwerkingtreding van een eventueel wetsvoorstel auteurscontractenrecht gesloten overeenkomsten evenwel onverlet moeten laten.

V. **Samenvatting**

De minister van Justitie heeft gevraagd of de wenselijkheid wordt onderschreven om de positie van makers en uitvoerende kunstenaars in de wet te versterken langs de lijnen van de aanbevelingen van het IVIR-rapport. De commissie merkt op dat de aanbevelingen uit het IVIR-rapport een asymmetrische machtsverhouding veronderstellen tussen makers en uitvoerende kunstenaars enerzijds en exploitanten anderzijds die er in werkelijkheid niet (over de volle breedte) is. De commissie heeft voorts de indruk dat de aanbevelingen sterk geënt zijn op de traditionele mediasectoren (de uitgeverij, fonogrammen- en filmindustrie, omroep en pers). De commissie betwijfelt of de aanbevelingen zich ook daarbuiten steeds voor toepassing lenen. Daarbij dient nog bedacht te worden dat verscheidene aanbevelingen uit het IVIR-rapport, zoals de specificerings- en rekenplicht, hoge administratieve lasten met zich meebrengen. De commissie is er beducht voor dat die aanbevelingen hun schaduw gaan werpen over situaties waarin daaraan geen behoefte bestaat. De commissie adviseert derhalve niet om de aanbevelingen uit het IVIR-rapport integraal over te nemen, maar ziet daarin wel een aantal vruchtbare aanknopingspunten om te komen tot een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht.

In het IVIR-rapport wordt volgens de commissie terecht opgemerkt dat er in de praktijk, in ieder geval in de meer traditionele mediasectoren, (op onderdelen) ongerechtvaardigde contractspraktijken voorkomen. Volgens de commissie kan er daarom wel degelijk aanleiding bestaan nadere wettelijke regels te stellen. Zo zou, in lijn met de aanbevelingen uit het IVIR-rapport, kunnen worden voorzien in een disproportionaliteitsregel en een herroepingsrecht ingeval van non-usus, om het evenwicht in de praktijk enigszins te herstellen. Op grond van de disproportionaliteitsregel kunnen natuurlijke makers en uitvoerende kunstenaars de rechter verzoeken om aanpassing van de exploitatieovereenkomst in situaties waarin sprake is van een ernstige wanverhouding tussen de over en weer geleverde prestaties. Op grond van het herroepingsrecht kunnen natuurlijke makers en uitvoerende kunstenaars een exploitatieovereenkomst ontbinden, wanneer de exploitant de aan hem overgedragen of in exclusieve licentie gegeven rechten niet (langer) uitbaat. Verder zou met zoveel woorden kunnen worden bepaald dat bepaalde bedingen niet geoorloofd zijn. De commissie volstaat op deze plaats korthedshalve met een verwijzing naar hetgeen daarover is opgemerkt in hoofdstuk IV.1.

Overigens meent de commissie dat via de open normen uit het commune overeenkomstenrecht in het gros van de gevallen reeds als redelijk en billijk ervaren uitkomsten kunnen worden bewerkstelligd. Het commune overeenkomstenrecht moet dan ook

het vertrekpunt van een eventuele wettelijke regeling zijn. De commissie acht het raadzaam om het systeem van art. 2 Aw en art. 9 Wnr, waarin de ook in het IVIR-rapport voorgestane regel “in dubio pro auctore” al besloten ligt, (in plaats van de daarvoor in het IVIR-rapport voorgestelde specificeringsplicht) te behouden en op onderdelen te verduidelijken c.q. aan te passen. Een beroep op de in die artikelen neergelegde regel dat de overdracht alleen die bevoegdheden omvat, waarvan dit in de akte is vermeld of uit de aard of strekking van de titel noodzakelijk voortvloeit, zou in beginsel aan natuurlijke makers en uitvoerende kunstenaars ingeval van overdracht of exclusieve licentiëring moeten worden voorbehouden. Voor de (geheel of gedeeltelijke) overdracht en exclusieve licentiëring van het auteursrecht of de naburige rechten is steeds een akte vereist.

Ook een verduidelijking van art. 45d Aw strekt tot aanbeveling; zij het in iets andere richting dan in het IVIR-rapport wordt voorgestaan. Volgens de commissie moet het daarin voorkomende recht op een billijke vergoeding in één keer kunnen worden afgekocht. Verder geldt het recht volgens de commissie niet alleen ingeval van een wettelijk vermoeden van overdracht maar evenzeer ingeval van schriftelijk aangegane overeenkomsten.